

Vastuvõtmise kuupäev : 12/07/2024

Kohtuasi C-257/24

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

12. aprill 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfaleni liidumaa kõrgeim sotsiaalkohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

8. aprill 2024

Kaebaja ja apellant:

PE, kelle seaduslikud esindajad on tema vanemad

Vastustaja ja vastustaja apellatsioonimenetluses:

Städteregion Aachen (Aacheni linnapiirkond)

Põhikohtuasja ese

Nõue hüvitada kulud, mis tekkisid seoses alaealisele kaebajale õpiabiteenuse osutamisega

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus, milles käsitletakse määruste nr 883/2004 ja nr 492/2011 kohaldamisala tõlgendamist seoses teenustega, mida osutatakse selliste puuetega inimeste lõimimiseks, kes ei ela liikmesriigis, kus vastavat teenust osutatakse

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et sotsiaalseadustiku üheksanda osa (Sozialgesetzbuch Neuntes

Buch, SGB IX) – Puuetega inimeste rehabilitatsioon ja kaasamine (Rehabilitation und Teilhabe von Menschen mit Behinderungen) kohaselt antav rehabilitatsiooniabi, mis seisneb õpiabi teenuse osutamises, kujutab endast hüvitist eelnimetatud artikli 3 tähenduses ja kuulub seega selle määruse esemelisse kohaldamisalasse?

Kui esimesele küsimusele vastatakse eitavalt:

2. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määruse (EL) nr 492/2011 (töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires) artikli 7 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mis seab SGB IX kohases õpiabi teenuses seisneva rehabilitatsiooniabi saamise sõltuvusse hariliku viibimiskoha olemasolust Saksamaal?

3. Kas Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELTL“) artikli 20 ja artikli 21 lõike 1 kohaselt on tegemist liidu kodanike õiguste põhjendamatu piiranguga, kui SGB IX kohast õpiabi teenuse kujul antavat rehabilitatsiooniabi keeldutakse andmast liidu kodanikele, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on teises (piirnevas) liikmesriigis, kuid mitterahalist teenust osutatakse viibimiskohajärgses liikmesriigis?

Viidatud liidu õigusnormid

ELTL artiklid 20, 21 ja 45

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta, artiklid 1, 3, 11, 18 ja 70

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määrus (EL) nr 492/2011 töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires, artikkel 7

Viidatud riigisisised õigusnormid

Konstitutsiooniõigus:

Põhiseadus (Grundgesetz, GG) (23. mai 1949. aasta redaktsioonis, *BGBI.* I, lk 1):

Artikkel 1: „(1) Inimväarikus on puutumatu. Selle austamine ja kaitsmine on kõikide ametivõimude kohustus. [...]“

Artikkel 3:

(1) Kõik inimesed on seaduse ees võrdsed.

[...]

(3) [...] Kedagi ei tohi diskrimineerida puude tõttu.

Artikkel 20: (1) Saksamaa Liitvabariik on demokraatlik ja sotsiaalne liitriik. [...]

Materiaalõigusnormid:

Sotsiaalseadustiku I osa – üldosa (Sozialgesetzbuch Erstes Buch – Allgemeiner Teil, SGB I) (4. novembri 1982. aasta redaktsioonis, *BGBI.* I, lk 1450):

§ 30:

(1) Käesoleva seadustiku sätteid kohaldatakse iga isiku suhtes, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on selle kohaldamisalas.

(2) Käesolev seadustik ei mõjuta rahvusvahelise või riikideülese õiguse normide kohaldamist:

(3) Isiku elukoht on seal, kus on tema eluruum asjaoludel, mis lubavad järeldada, et ta säilitab eluruumi ja kasutab seda. Isiku harilik viibimiskoht on seal, kus ta viibib asjaoludel, mis näitavad, et ta ei viibi selles kohas või selles piirkonnas üksnes ajutiselt.

Sotsiaalseadustiku üheksas osa (Sozialgesetzbuch Neuntes Buch, edaspidi „SGB IX“) – Puuetega inimeste rehabilitatsioon ja kaasamine (Rehabilitation und Teilhabe von Menschen mit Behinderungen), 23. detsembri 2016. aasta redaktsioonis, *BGBI.* I, lk 3234:

§ 18:

(6) Kui rehabilitatsiooniteenuse osutajal ei ole õigeaegselt võimalik teha kiireloomulist tagasimakset või kui ta ebaõigelt keeldub kulude hüvitamisest, tekitades sellega teenuse saajale kulusid selle teenuse eest, mis tal tuleb endal hankida, maksab ta teenuse saajale tagasi kantud kulu, kui teenus oli vajalik. [...]

§ 75:

(1) Haridusse kaasamiseks osutatakse tugiteenuseid, mis on vajalikud selleks, et puuetega inimesed saaksid haridust omandada teistega võrdsetel alustel.

(2) Teenuste hulka kuuluvad eelkõige

1. Abimeetmed koolihariduse omandamisel, eelkõige seoses koolikohustuse täitmisega, sealhulgas kooliks ettevalmistumisel [...]

§ 90:

(1) Rehabilitatsiooniteenuse eesmärk on võimaldada teenuse saajatele iseseisvat ja inimväärsel toimetulekut ning täielikku, tõhusat ja võrdset osalemist ühiskondlikus elus. Teenus peab võimaldama neil oma elu võimalikult iseseisvalt ja sõltumatult planeerida ja korraldada.

[...]

(4) Haridusse kaasamise erieesmärk on võimaldada teenuse saajatele nende võimetele ja oskustele vastavat kooliharidust ning elukutse omandamiseks läbida esma- ja täiendusõpe koolis ja kõrgkoolis, et soodustada nende osalemist ühiskondlikus elus.

§ 99 (2. juuni 2021. aasta redaktsioonis, *BGBI. I*, lk 1387)

(1) Rehabilitatsiooniteenuseid osutatakse puuetega inimestele § 2 lõike 1 esimese ja teise lause tähenduses, kelle osalemine ühiskonnaelus teistega võrdsel alustel on oluliselt piiratud (oluline puue) või kelle puhul esineb sellise puude tekkimise oht, sellisel juhul ja nii kaua, kuni konkreetse juhtumi eripärasid arvestades on alust arvata, et §-s 90 sätestatud rehabilitatsiooniteenuse eesmärki on võimalik saavutada.

SGB IX § 101 (2. juuni 2021. aasta redaktsioonis, *BGBI. I*, lk 1387):

(1) Rehabilitatsiooniteenuseid ei osutata Saksamaa kodanikele, kelle harilik viibimiskoht on välisriigis. Sellest võib konkreetset juhul kõrvale kalduda üksnes siis, kui see on erakorralise hädavajaduse tõttu vältimatu ja kui tõendatakse, et tagasipöördumine Saksamaa territooriumile ei ole võimalik järgmistel põhjustel:

- 1) sellise lapse hooldamine ja kasvatamine, kes peab õiguslikel põhjustel jääma välismaale,
- 2) pikemaajaline viibimine hooldusasutuses või suurenenud hooldusvajadus või
- 3) avalikust võimust tingitud põhjustel.

(2) Rehabilitatsiooniteenuseid ei osutata, kui neid osutab või eeldatavalt osutab selleks kohustatud elukohariik, või teised isikud.

§ 104 (23. detsembri 2016. aasta redaktsioonis, *BGBI. I*, lk 3234):

(1) Rehabilitatsiooniteenused määratakse kindlaks vastavalt üksikjuhtumi erisustele, eelkõige vastavalt vajaduse laadile, isiklikule olukorrale, sotsiaalsele keskkonnale ning isiku enda võimalustele ja vahenditele; seejuures võetakse arvesse ka elutingimusi. [...]

SGB IX § 112 (23. detsembri 2016. aasta redaktsioonis, *BGBI. I*, lk 3234)

(1) Haridusse kaasamise teenused hõlmavad järgmist:

1. Abimeetmed, mis on seotud kooliharidusega, eelkõige üldise koolikohustuse raames antava hariduse ja edasise õppega, sealhulgas neid puudutav ettevalmistus; see ei mõjuta sätteid, mis käsitlevad koolihariduse võimaldamist üldise koolikohustuse raames [...]

ÜRO puuetega inimeste õiguste ja väärkuse kaitse ning edendamise konventsiooni (UN-BRK, 13. detsembri 2006. aasta seaduse redaktsioonis, *BGBI.* 2008 II, lk 1419) artikkel 19: Konventsiooni osalisriigid tunnistavad kõigi puuetega inimeste võrdset õigust elada kogukonnas ning omada teistega võrdseid valikuid ning võtavad tõhusaid ja asjakohaseid meetmeid, et võimaldada puuetega inimestel seda õigust täielikult teostada ning soodustada nende täielikku kogukonda kaasamist ja selles osalemist, tagades muu hulgas, et [...] b) puuetega inimestel on juurdepääs mitmetele kodu-, elukohajärgsetele ja muudele kogukondlikele tugiteenustele, kaasa arvatud elamise toetuseks, kogukonda kaasamiseks, isolatsiooni ja kogukonnast eraldamise vältimiseks vajalik isiklik abistaja; [...]

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 2009. aastal Aachenis (Saksamaa) sündinud kaebajal ja apellandil (edaspidi „kaebaja“) on Saksamaa ja Iirimaa kodakondsus ning ta elab koos oma vanemate ja õdede-vendadega ühes Belgia linnas, mis ei asu kaugel Saksa-Belgia piirist. Tema emal on Saksamaa kodakondsus ja ta töötab Aachenis täiskohaga arstina. Kaebaja isal on Iirimaa kodakondsus ja ta on alates 2021. aastast pensionil. Kaebaja on vaimse puudega, tal esineb seetõttu arenguhäire ja ta vajab hooldust. Tal on ravikindlustus Technikeri haigekassas Saksamaal ja lisaks Belgia Freie Krankenkasses.
- 2 Pärast Aacheni kaasavat koolieelset lasteasutust käis kaebaja alates 2015. aastast Eupenis (Belgia) asuvas erikoolis ja alates 2017/2018. õppeaastast kuni 2019/2020. õppeaastani Aacheni piirkondlikus algkoolis. Vastustaja ja vastustaja apellatsioonimenetluses (edaspidi „vastustaja“) määras kaebajale taotluse alusel õppeaastateks 2018/2019 ja 2019/2020 rehabilitatsiooniabi raames haridusse kaasamise teenuse, võttes enda kanda õpiabi kulud 15 tunni ulatuses nädala kohta. Alates 2020/2021. õppeaastast õpib kaebaja täiskoormusega Aacheni üldhariduskoolis. Tema taotlusel suurendas vastustaja rehabilitatsiooniteenuste mahtu sellel õppeaastal 35 tunnini nädalas.
- 3 Vastustaja jättis 9. juuni 2021. aasta otsusega rahuldamata hiljem esitatud taotluse rehabilitatsiooniteenuste saamiseks 2021/2022. õppeaasta kohta põhjusel, et kaebajale ei saa rehabilitatsiooniteenuseid osutada, kuna tema harilik viibimiskoht on Belgias. Varasematest abi andmise otsustest ei tulene talle mingeid õigusi.
- 4 Vastustaja jättis kaebaja poolt selle otsuse peale esitatud vaide 20. augusti 2021. aasta vaideotsusega rahuldamata. Ta märkis, et kaebaja harilik viibimiskoht – mis alaealiste puhul sõltub reeglina vanemate harilikust viibimiskohast – on Belgias, mitte Saksamaal.
- 5 Kaebaja esitas vaideotsuse peale kaebuse Sozialgericht Aachenile (Aacheni sotsiaalkohus, Saksamaa). Ta leiab, et tema kodul Belgias on tema hariliku viibimiskoha suhtes üksnes kaudne tõendusjõud; tema elu kulgeb peamiselt Saksamaal. Sozialgericht Aachen (Aacheni sotsiaalkohus) jättis selle kaebuse

25. jaanuari 2022. aasta kohtuotsusega rahuldamata. Kaebaja esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Landessozialgericht Nordrhein-Westfalenile (Nordrhein-Westfaleni liidumaa kõrgeim sotsiaalkohus, Saksamaa), nõudes, et vastustajalt mõistetak스 välja ajavahemikul 2021. aasta augustist novembrini õpiabi kasutamiseга seoses tekkinud kulud summas 12 782,32 eurot.

- 6 Kaebaja väitel kanti õpiabi kulud järgmiselt: 2021. aasta augustist novembrini ja 2023/2024. õppeaastal kaebaja vanemate poolt; 2021. aasta detsembrist kuni 2022. aasta juunini ja 2022/2023. õppeaastal Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiensi (Belgia saksakeelse kogukonna) poolt.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 7 Kaebaja on seisukohal, et asi kuulub määruse (EÜ) nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 punkti a esemelisse kohaldamisalasse. Belgia haridusasutus ei teinud kaebaja perele konkreetset ettepanekut selle kohta, kuidas tal oleks võimalik õppetöös osaleda, vaid märkis, et kaasav haridus, mida kaebaja vajab, ei ole seal kättesaadav. Belgia tavakooli klassides ei ole kaasava hariduse assistente. Kõik lapsed, kes ei saa selle süsteemi raames haridust omandada, peaksid käima erikoolis.
- 8 Vastustaja on seisukohal, et ka Belgias elavatel hariduslike erivajadustega lastel on võimalik haridust omandada tavakoolis.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 9 Kitsalt riigisisese õiguse alusel vaadelduna puudub kaebaja apellatsioonkaebuse rahuldamiseks alus. SGB IX artikli 18 lõike 6 esimese lause kui ainsa võimaliku nõude aluse kohaselt puudub õigus nõuda kulude hüvitamist, kuna puudub õigus saada mitterahalisi teenuseid.
- 10 Õigus saada mitterahalisi haridusse kaasamise teenuseid SGB IX § 75, § 99 lõike 1, § 90 lõigete 1 ja 4 ning § 112 lõike 1 esimese lause punkti 1 alusel antava rehabilitatsiooniabina langeb ära põhjusel, et kaebaja harilik viibimiskoht ei ole Saksamaal. Seetõttu on tema puhul teenuste saamine SGB IX § 101 lõike 1 esimese lause alusel välistatud. Sõltumata tihedatest sidemetest Aacheniga, millega kaasnevad pea igapäevased külastused sinna, on hageja harilik viibimiskoht tema Belgias asuv kodu; SGB IX § 101 lõike 1 teise lause kohased tingimused, mis võimaldaksid teha erandi üldreeglist, mis välistab teenuste saamise, ei ole täidetud.
- 11 Samuti ei saa kaebaja tugineda 11. detsembri 1953. aasta Euroopa sotsiaal- ja meditsiibiabi konventsioonile (*BGBI.* II 1956, lk 564, edaspidi „EFA“), kuna tegemist ei ole sotsiaal- ja meditsiiniabiga, mida Belgia riik osutab oma kodanikele, kuid jätab kaebajale osutamata (vt EFA artikkel 1). Kuigi Belgia

saksakeelne kogukond võttis õpiabi kulud enda kanda, tehti seda üksnes hea tahte žestina, nagu kinnitas ka Saksakeelse kogukonna ministeerium.

- 12 Õigus saada mitterahalisi teenuseid ei tulene otseselt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste ja väärkuse kaitse ning edendamise konventsiooni (edaspidi „UN-BRK“) artiklist 19, mis võeti Saksa õigusesse üle ratifitseerimise seadusega (*BGBI.* 2008 II, lk 1419), kuna sellest artiklist ei tulene mingeid subjektiivseid õigusi. Kaebaja ei saa õigusi tuletada ka EFA artiklist 1, sest ta ei ole „teise konventsiooniosalise (Belgia) kodanik“, vaid Saksamaa (ja Lirimaa) kodanik.
- 13 Õigust saada mitterahalisi teenuseid ei saa tuletada ka konstitutsiooniõigusest. Bundesverfassungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) kohtupraktika kohaselt eksisteerib nõudeõigus, mis tuleneb füüsilise ja sotsiaalkultuurilise elatusmiinimumi tagamise põhiõigusest vastavalt artikli 1 lõikele 1 koostoimes artikli 20 lõikega 1, üksnes isikute jaoks, kelle elukoht on Saksamaa territooriumil (BVerfG 18. juuli 2012. aasta otsus, 1 BvL 10/10 jt, ECLI:DE:BVerfG:2012:ls20120718.1bvl001010, punkt 63, juris).
- 14 SGB IX § 101 ei riku ka põhiseaduse artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdsuse üldpõhimõtet. Seadusandjapoolne eristamine on lubatud, kuid see peab alati olema põhjendatud objektiivsete asjaoludega, mis on proportsionaalsed ebavõrdse kohtlemise eesmärgi ja ulatusega. Käesolevas asjas kõne all oleva välisriigis elavate sakslaste ebavõrdse kohtlemise objektiivne põhjus on maksutulude eesmärgipärane kasutamine üldistes huvides. Asjaomase isiku kaitset väärivaid huve võetakse arvesse selle kaudu, et SGB IX § 101 lõike 1 teises lauses on ette nähtud erandlikud alused, mille esinemise korral ei pea isik Saksamaa territooriumile tagasi pöörduma.

I. Esimene eelotsuse küsimus

- 15 Käsitledes asja Euroopa Liidu õiguse alusel, tuleb kõigepealt kindlaks teha, kas see kuulub määruse nr 883/2004 isikulisse ja esemelisse kohaldamisalasse.
- 16 Esiteks ei oma tähtsust asjaolu, et Saksamaa Liitvabariik ei ole siiani deklareerinud, et SGB IX §-de 90–150a kohased rehabilitatsiooniabi normid kuuluvad määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse. Euroopa Kohus on juba otsustanud, et sellise deklaratsiooni puudumine ei tähenda, et konkreetne seadus jääb automaatselt määruse esemelisest kohaldamisalast välja (vt näiteks 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (abi puudega inimesele), C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 30).
- 17 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt seisneb määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse kuuluvate ja sealt välja jäävate hüvitiste erinevus peamiselt iga hüvitise koostisosades, eelkõige selle eesmärgis ja määramise tingimustes. Seevastu ei ole oluline, kas hüvitis loetakse riigisisises õiguses sotsiaalkindlustushüvitiseks või mitte (vt näiteks 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus

Dreyer, C-372/18, EU:C:2019:206, punkt 31, 12. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle, C-769/18, EU:C:2020:203, punkt 26 ja 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Thermalhotel Fontana, C-411/22, EU:C:2023:490, punkt 22). Hüvitist saab pidada sotsiaalkindlustushüvitiseks, kui on täidetud kaks kumulatiivset tingimust: esiteks tuleb seda hüvitisesaajatele anda seaduses määratletud olukorra alusel, hindamata isiku vajadusi kaalutusõiguse alusel individuaalselt. Teiseks peab see olema seotud mõne määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 otsesõnu loetletud riskiga (14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dreyer, C-372/18, EU:C:2019:206, punkt 32 ja 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Thermalhotel Fontana, C-411/22, EU:C:2023:490, punkt 23).

- 18 Esimene neist tingimustest on täidetud, kui hüvitist antakse lähtuvalt objektiivsetest ja seaduses sätestatud kriteeriumidest, mis annavad juhul, kui need on täidetud, õiguse saada hüvitist, ilma et pädev asutus võiks muid isiklike asjaolusid arvesse võtta (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus A (riiklikud tervishoiuteenused), C-535/19, EU:C:2021:595, punkt 30 ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (abi puudega inimesele), C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 34). See tingimus ei ole täidetud, kui hüvitise saaja isiklike vajaduste kaalutusõiguse alusel hindamine pädeva asutuse poolt puudutab ennekõike selle hüvitise saamise õiguse tekkimist (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (abi puudega inimesele), C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 38). Need kaalutlused kehtivad *mutatis mutandis* hüvitise saaja isiklike vajaduste individuaalse hindamise kohta pädeva asutuse poolt (14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dreyer, C-372/18, EU:C:2019:206, punkt 35).
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub sellest, et esimene tingimus ei ole täidetud. SGB IX jaotab rehabilitatsiooniteenused muu hulgas haridusse kaasamise teenusteks. SGB IX § 75 lõike 99 lõike 1, § 90 lõigete 1 ja 4 ning § 112 lõike 1 esimese lause punkti 1 kohane rehabilitatsiooniabi kui haridusse kaasamise teenus, mis on käesolevas asjas vaidlusaluse õpiabi kujul, ei sõltu objektiivsetest tingimustest, nagu eelkõige kahjustuse või puude konkreetne määr või aste. Rehabilitatsiooniabi antakse vastavalt asjaomase isiku individuaalsetele vajadustele, mida pädev asutus individuaalselt ja kaalutusõiguse alusel hindab (vt SGB IX § 104 lõike 1 esimene lause; vt sotsiaalseadustiku kaheksanda osa (Sozialgesetzbuch Achten Buch, edaspidi „SGB VIII“) – laste ja noorukite abi (Kinder- und Jugendhilfe) § 35a kohase rehabilitatsiooniabi kohta 12. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle, C-769/18, EU:C:2020:203, punktid 30 ja 31).
- 20 Sellest olenemata tekib küsimus, kas õpiabis seisneva rehabilitatsiooniabi võib liigitada haigushüvitiseks määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 tähenduses. Tavaliselt peetakse „haiguse“ all selles tähenduses silmas tervisliku seisundi ajutist halvenemist (21. juuli 2011. aasta kohtuotsus Stewart, C-503/09, EU:C:2011:500, punkt 37). Euroopa Kohus on haigushüvitistena käsitanud ka Saksa pensionikindlustuse alla kuuluvaid meditsiinilise rehabilitatsiooni hüvitisi (vt 10. jaanuari 1980. aasta kohtuotsus Jordens-Vosters, 69/79, EU:C:1980:7,

punkt 7). SGB IX kohast rehabilitatsioonibi ei anta siiski ajaliselt piiratud hüvitisena tingituna tervisliku seisundi ajutisest halvenemisest. Õpiabi kujul ei ole selle puhul samuti tegemist mitte meditsiinilise rehabilitatsiooni teenusega, vaid haridusse kaasamise teenusega. Selle eesmärk on võimaldada õigustatud isikutele nende võimetele ja oskustele vastavat haridust ning soodustada nende osalemist ühiskondlikus elus (SGB IX § 90 lg 4).

- 21 Lisaks tuleb kindlaks teha, kas rehabilitatsioonibi ei kujuta endast pigem sotsiaalabi, mis on määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 5 punkti a kohaselt selle esemelisest kohaldamisalast välja jäetud. Peamine eristav tunnus on see, kui hüvitis ei ole piisavalt seotud ühega määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 loetletud riskidest, ning isiku vajadused kui „hüvitise määramise põhitingimus“ (vt 22. juuni 1972. aasta kohtuotsus Frilli, 1/72, EU:C:1972:56, punktid 14 ja 15 ja 27. märtsi 1985. aasta kohtuotsus Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, punkt 13). Põhimõtteliselt peaksid sotsiaalkindlustushüvitised kuuluma määruse esemelisse kohaldamisalasse üksnes siis, kui neid antakse õigustatud isikutele seaduses määratletud olukorra alusel, isiklike vajadusi individuaalselt kaalutusõiguse alusel hindamata (vt 5. mai 1983. aasta kohtuotsus Piscitello, 139/82, EU:C:1983:126, punkt 13 ja 16. septembri 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. Slovakkia, C-433/13, EU:C:2015:602, punktid 71 jj), ning reeglina sõltub nende saamine töötamise, sissemaksete tegemise või liikmelisuse ajast (27. märtsi 1985. aasta kohtuotsus Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, punkt 13). Sotsiaalabi keskne element on abi subsidiaarsus võrreldes eraõiguslike elatisnõuete või prioriteetsust omavate sotsiaaltoetustega (27. märtsi 1985. aasta kohtuotsus Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, punkt 13). Palju räägib selle kasuks, et liigitada SGB IX kohane rehabilitatsioonibi sotsiaalabi hulka. Seda liiki abi ei näi olevat seotud ühegi määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 1 nimetatud riskiga. Töötamise, osamaksete tegemise või liikmelisuse aeg ei mõjuta kuidagi maksudest rahastatava rehabilitatsioonibi saamise õiguse tekkimist. Lisaks antakse rehabilitatsioonibi üksikjuhtumipõhiselt (SGB IX § 104 lõige 1) ja subsidiaarselt võrreldes teiste isikute või muude sotsiaalteenuste osutajate pakutavate teenustega (SGB IX § 91 lõige 1). Isegi kui seaduses nähakse ette, et teatud rehabilitatsiooniteenuste – sealhulgas käesolevas asjas vaidlusaluste haridusse kaasamise teenuste – saamine ei sõltu osamaksete tegemisest (SGB IX § 138), ei peaks see tingimata välistama nende käsitamist sotsiaalabina. Seda toetab asjaolu, et selget erinevust sotsiaalkindlustushüvitiste ja sotsiaalabi vahel ei ole lihtne kindlaks teha, kuna paljudes liikmesriikides on võimalik saada ka mitteosamakselisi hüvitisi (ilma et toimuks hindamine kaalutusõiguse alusel). Lisaks on SGB IX kohane rehabilitatsioonibi võrreldav SGB VIII §-s 35a ette nähtud vaimupuudega laste ja noorukite rehabilitatsioonibiga, mille puhul on Euroopa Kohus samuti tunnistanud, et tegemist on sotsiaalabiga (vt 12. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle, C-769/18, EU:C:2020:203, punkt 27 jj).
- 22 SGB IX kohase rehabilitatsioonibi puhul ei ole tegemist määruse nr 883/2004 artiklis 70 sätestatud mitteosamakselise rahalise erihüvitisega, kuna seda ei ole nimetatud selle määruse X lisas.

- 23 Kui Euroopa Kohus peaks leidma, et asi kuulub määruse nr 883/2004 esemelisse kohaldamisalasse, tuleb veel kindlaks teha, kas kaebaja kuulub selle määruse isikulisse kohaldamisalasse. Põhimõtteliselt on Belgia määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e kohaselt elukohajärgse liikmesriigina pädev liikmesriik. Kui õpiabi tuleks käsitada haigushüvitisena, siis oleks kaebajal piirialatöötaja pereliikmena õigus mitterahalistele hüvitistele määruse nr 883/2004 artikli 18 lõike 2 esimese lause alusel. Kuna Saksamaa Liitvabariiki kui „pädevat liikmesriiki“ määruse nr 883/2004 artikli 1 punkti s tähenduses ei ole III lisas nimetatud, ei ole selle määruse artikli 18 lõike 2 teises lauses sätestatud piirang kohaldatav.

II. Teine eelotsuse küsimus

- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul vajab selgitamist, kas liidu kodaniku ilmajätmine rehabilitatsiooniteenustest on kooskõlas määruse nr 492/2011 artikli 7 lõikega 2 koostoimes artikli 7 lõikega 1, kui ta ei ela mitte elukohajärgses riigis (Saksamaa), vaid piirnevas liikmesriigis (Belgia). Selle sätte kohaselt on töötajal, kes on liikmesriigi kodanik, teise liikmesriigi territooriumil oma kodakondsuse alusel samad sotsiaalsed ja maksusoodustused kui selle riigi kodanikest töötajatel. See eeldab põhimõtteliselt töötaja staatuse säilitamist ELTL artikli 45 tähenduses ja tema kuuluvust vastuvõtva riigi ühiskonda. Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei pea sotsiaalsed soodustused selles tähenduses olema otseselt seotud töösuhtega (vt 31. mai 1979. aasta kohtuotsus C-207/78, Even ja ONPTS, punkt 22, 14. jaanuari 1982. aasta kohtuotsus Reina, 65/81, EU:C:1982:6, punkt 12 ja 12. juuli 1984. aasta kohtuotsus Castelli, 261/83, EU:C:1984:280, punkt 11). Pigem piisab sellest, kui hüvitisi „antakse liikmesriigi kodanikest töötajatele peamiselt seetõttu, et nad on objektiivselt käsitatavad töötajatena või lihtsalt seetõttu, et nad elavad riigi territooriumil, ning nende võimaldamine ka teise liikmesriigi kodanikest töötajatele näib seetõttu hõlbustavat nende liikumist liidus“ (12. juuli 1984. aasta kohtuotsus Castelli, 261/83, EU:C:1984:280, punkt 11). Piirialatöötaja pereliikmetele makstavad hüvitised kujutavad endast piirialatöötaja „sotsiaalseid soodustusi“ määruse nr 492/2011 artikli 7 lõike 2 tähenduses, kui nendest saadavad soodustused on ühtlasi soodustused piirialatöötaja enda jaoks (10. septembri 2009. aasta kohtuotsus komisjon vs. Saksamaa, C-269/07, EU:C:2009:527, punkt 65), millega on tegemist juhul, kui otseselt õigustatud isikud on piirialatöötaja ülalpidamisel (18. juuni 1987. aasta kohtuotsus Lebon, 316/85, EU:C:1987:302, punkt 12 jj).
- 25 Käesolev asi võib kuuluda selle normi isikulisse kohaldamisalasse. Kaebaja ema, kes on ühtlasi Saksamaa kodanik, töötab Aachenis täiskohaga arstina. Kuna ta on kasutanud oma õigust vabalt liikuda, on tal õigus tugineda määruse nr 492/2011 artikli 7 lõikele 2 selle liikmesriigi suhtes, mille kodanik ta on. Alaealist kaebajat peab ülal tema ema.
- 26 Euroopa Kohus ei ole veel teinud otsust küsimuses, kas rehabilitatsiooniabi, mis seisneb piirialatöötaja lapsele kooliõpingute jaoks abistaja teenuse osutamises,

- kujutab endast „sotsiaalset soodustust“ määruse nr 492/2011 artikli 7 lõike 2 tähenduses. Euroopa Kohus on siiski rõhutanud, et see norm on sotsiaalsete soodustuste andmise spetsiifilises valdkonnas ELTL artiklis 45 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte konkreetne väljendus ning seetõttu tuleb seda tõlgendada samamoodi nagu viimati nimetatud artiklit (2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus PF jt, C-830/18, EU:C:2020:275, punkt 29, 10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Krah, C-703/17, EU:C:2019:850, punkt 21 ja 20. juuni 2013. aasta kohtuotsus Giersch jt, C-20/12, EU:C:2013:411, punkt 35). Võttes arvesse, et määruse nr 492/2011 artikli 7 lõike 2 on kõikehõlmava iseloomuga, on Euroopa Kohus seni võtnud „sotsiaalse soodustuse“ määratlemisel (erinevalt sotsiaalkindlustusest) aluseks üsna laia käsituse (vt näiteks 28. mai 1974. aasta kohtuotsus Callemeyn, 187/73, EU:C:1974:57, punkt 14 jj, 18. juuli 2007. aasta kohtuotsus Hartmann, C-212/05, EU:C:2007:437 ja 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus Chief Appeals Officer jt, C-488/21, EU:C:2023:1013, punkt 64 jj). Selline lai tõlgendus võib toetada ka õpiabiteenuste arvamist nende hulka. Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab sellega seoses 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsusele PF jt, C-830/18, EU:C:2020:275, milles Euroopa Kohus otsustas, et elukohanõue koolitranspordi kulude hüvitamise eeldusena kujutab endast piirialatöötajate laste põhjendamatut kaudset diskrimineerimist, mis on liidu õigusega vastuolus. Oluline on üksnes asjaolu, et (viidatud kohtuasja) kaebaja ema töötab Saksamaal ja et tema pereliikmetel oli õigus saada said „sotsiaalseid soodustusi“ (2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus PF jt, C-830/18, EU:C:2020:275, punkt 21 jj).
- 27 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei keela määruse nr 492/2011 artiklis 7 ja ELTL artiklis 45 ette nähtud võrdse kohtlemise põhimõtte mitte ainult ilmselge diskrimineerimise kodakondsuse alusel, vaid ka igasuguse varjatud diskrimineerimise, mis mõne muu tunnuse järgi vahet tehes toob faktiliselt kaasa samasuguse tagajärje (10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Krah, C-703/17, EU:C:2019:850, punkt 23, 13. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach, C-437/17, EU:C:2019:193, punkt 18, ja 8. mai 2019. aasta kohtuotsus Österreichischer Gewerkschaftsbund, C-24/17, EU:C:2019:373, punkt 70). SGB IX-s sätestatud nõue, mille kohaselt peab rehabilitatsiooniabi saamiseks olema harilik viibimiskoht Saksamaa territooriumil, võib kujutada endast kaudset diskrimineerimist, kuna see võib oma olemuselt mõjutada pigem piirialatöötajaid kui Saksamaa töötajaid ning võib seetõttu asetada ebasoodsamasse olukorda eelkõige piirialatöötajad.
- 28 Kui eeldada kaudset diskrimineerimist, tekib küsimus selle võimaliku põhjendatuse kohta. Kaudne diskrimineerimine on põhimõtteliselt keelatud, välja arvatud juhul, kui see on objektiivselt põhjendatud. Põhjendatuseks peab see olema sobiv taotletava õiguspärase eesmärgi saavutamise tagamiseks ega tohi minna kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik (10. juuli 2019. aasta kohtuotsus Aubriet, C-410/18, EU:C:2019:582, punkt 29). Normide eesmärk nähtub nende tekkeloost: kuni 31. detsembrini 2003 võis sakslastele, kelle harilik viibimiskoht oli välisriigis, anda sotsiaalabi teatud hädaolukordades. Alates 1. jaanuarist 2004 sätestab Saksamaa sotsiaalseadustiku kaheteistkümnenda osa (Sozialgesetzbuch Zwölftes Buch, edaspidi „SGB XII“) – sotsiaalabi

(Sozialhilfe) § 24, et sotsiaalabi on üldjuhul täielikult välistatud ja erandid on lubatud üksnes rangetes piirides. See oluline piirang põhines Saksamaa avalikus arutelus käsitlemist leidnud juhtumil, mis puudutas Floridas (USA) elavat abivajavat sakslast, kelle ranna vahetus läheduses asuva korteri üüri oli maksnud sotsiaalamet. SGB XII § 24 seletuskirjas viitab seadusandja asjaolule, et „välismaal elavatele sakslastele sotsiaalabi andmise põhjendatus on avalikus arutelus üldiselt kahtluse alla seatud“ ja et „isegi sotsiaalabi kui esmatasandi sotsiaalse turvavõrgu aktsepteerimine on kannatanud“ (BT-Drucks. 15/1761, lk 6). Alates 1. jaanuarist 2020 on rehabilitatsioonibi, mis varem oli osa SGB XII kohasest sotsiaalabist, SGB XII-st välja võetud ja paigutatud SGB IX-sse kui uuendatud abisüsteem koos uute sätetega territoriaalse kohaldamisala kohta. SGB IX-sse lisatud § 101 vastab sisu poolest SGB XII §-le 24. Seetõttu viitab seadusandja seletuskirjas SGB IX § 101 selgitavas osas (BT-Drucks. 18/9522, lk 278) SGB XII §-le 24 kui analoogsele sättele.

- 29 Seda arvesse võttes võib sotsiaalkindlustussüsteemi rahalise tasakaalu kahjustamise oht kujutada endast üldisest huvist kantud õiguspärasest eesmärgist, mille tõttu abi andmine välistada. Kui riigisisene välistav norm näeb ette erandid hädaolukordade puhuks, mis on sisuliselt seotud potentsiaalselt võimaliku ja tõenäolise hüvitiste andmisega elukohariigis, võib ka see rääkida põhjendamatu diskrimineerimise eeldamise kahjuks. Lõpuks võiks ka asjaolu, et ELTL artiklis 18 üldiselt sõnastatud diskrimineerimiskeelu põhimõtet võib meditsiini- ja sotsiaalabi puhul täpsustada määruse nr 883/2004 artikli 3 lõikes 5, kinnitada SGB IX § 101 lõike 1 esimese lause kooskõla liidu õigusega (vt direktiivi 2004/38/EÜ artikli 24 ja määruse nr 883/2004 artikli 4 kohta 11. novembri 2014. aasta kohtuotsus Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punkt 61). Kui Euroopa Kohus peaks leidma, et tegemist on niisuguse sotsiaalabiga, siis võiks juba see olla piisav, et õigustada kaudset diskrimineerimist elukoha alusel. Sellega seoses võib väita, et rehabilitatsioonibi kujutab endast liidu õiguse tähenduses sotsiaalabisüsteemi ja ei ole sellisena „eksporditav“. Ühtlasi oleks see vastavuses asjaoluga, et säte kinnitab rahvusvahelisele õigusele tuginevat territoriaalsuse põhimõtet, mille kohaselt antakse (maksudest rahastatavaid) riiklikke sotsiaaltoetusi üksnes nendele isikutele, kelle elukoht asub selle riigi territooriumil.
- 30 Teisalt on küsitav, kas abi andmata jätmine SGB IX § 101 lõike 1 esimese lause alusel on maksuvahendite otstarbekaks kasutamiseks tegelikult vajalik. Arvamusest, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus sai valdkonna eest vastutavalt Saksamaa Liitvabariigi töö- ja sotsiaalministeeriumilt, ei nähtu, millises ulatuses Saksamaa tegelikult SGB IX § 101 lõike 1 esimese lause alusel abi andmata jätmisega kulusid kokku hoiab. Enne hüvitise saamise õiguse kriteeriumide karmistamist 1. jaanuaril 2004 lähtus seadusandja marginaalse tähtsusega sihtrühmast, mille suurus jäi alla 1000 inimese (BR-Drucks. 658/03, lk 1), mis on väga väike arv, arvestades tollast 2,91 miljoni suurust sotsiaalabisajaajate koguarvu. Samuti tuleb arvesse võtta, et abi andmata jätmise tõttu on Saksa kodanikud potentsiaalselt sunnitud tagasi pöörduma, mis tooks kaasa kulude kasvu. Kuna seadusandja soovis õigusaktide sõnastuse karmistamisega vähendada hüvitiste

väärkasutust, näib ka see eesmärk – eelkõige proportsionaalsuse põhimõtet arvestades – vähemalt SGB IX puhul kaheldav. Saksamaal antavate mitterahaliste hüvitiste puhul ei teki hüvitiste kuritarvitamise probleemi – erinevalt näiteks sotsiaalabiõiguse (SGB XII) kohaste rahaliste hüvitiste ülekandmisest välisriiki. Kuna abi andmata jätmise eesmärki võib näha ka selles, et ametiasutused vabastatakse ressursimahukast kontrollimisest, kas välismaal elavad sakslased täidavad abi andmise tingimused, jääb selle vajalikkus vähemalt Saksamaal elavate piirialatöötajate ja nende pereliikmete puhul küsitavaks. Vaidlusalust mitterahalist hüvitist ei ekspordita välismaale, vaid seda kasutatakse Saksamaa territooriumil. Põhimõtteliselt on võimalik pöörduda ka taotlejate poole, et selgitada mitterahaliste hüvitiste andmise tingimuste täidetust, ning sellega seoses ei tohiks olukord olla erinev võrreldes sakslaste või ELi kodanikega, kelle harilik viibimiskoht on Saksamaal. Lõpuks tuleb rõhutada, et rehabilitatsiooniabi eraldamisel SGB XII-st oli seadusandja sõnaselge eesmärk lahutada puuetega inimeste toetused olemasolevast hoolekandesüsteemist ja arendada rehabilitatsiooniabi andmist reguleeriv õigus kaasaegseks ja kaasamisel põhinevaks, mis kajastub eelkõige SGB IX § 90 lõigetes 1 ja 4. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab selles kontekstis mõeldavaks arvestada UN-BRK artikliga 19 ja ÜRO põhiõiguste harta artikliga 26.

- 31 Miski ei viita sellele, et kaebaja oleks kunstlikult tekitanud tingimused, et saada kõnealuseid sotsiaalseid soodustusi määruse nr 492/2011 artikli 7 lõike 2 alusel, ja seega toime pannud õiguse kuritarvitamise (vt selle kohta Euroopa Kohtu 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus *Torresi*, C-58/13 ja C-59/13, EU:C:2014:2088, punktid 42 ja 46 ning 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *Jobcenter Krefeld*, C-181/19, EU:C:2020:794, punkt 76). Eelotsusetaotluse esitanud kohtu järelduste kohaselt ei pakuta Belgias võrreldavat, kaebaja puudest tingitud piirangutele vastavat õpiabi teenust, mistõttu on teenuse kasutamine Saksamaal mõisteta. On tõsi, et puuetega õpilasi saab õpetada Belgia tavakoolis. Tuge ei paku siiski mitte üks assistent õpilase kohta, vaid tugiohpetaja, kes tegeleb klassis korraga mitme lapsega. Oma puude tõttu vajab kaebaja aga koolipäeva jooksul individuaalset tuge nii tunnis kui ka vahetundides. Seda, et abi saamise tingimused Saksamaal ei ole kunstlikult tekitatud, näitab ka asjaolu, et lisaks Saksa kodakondsusele on kaebajal Saksamaaga kui viibimiskohariigiga ka piisav „tegelik seos“: ta külastab seal regulaarselt pereliikmeid, tal on seal ravikindlustus, ta käib arstide ja terapeutide vastuvõtul, tegeleb vaba aja veetmisega ja tema ema töötab Saksamaal.

III. Kolmas eelotsuse küsimus

- 32 Lõpuks võib SGB IX § 101 lõike 1 esimese lause alusel abi andmata jätmise kujutada endast ELTL artikli 20 ja artikli 21 lõike 1 kohaselt liidu kodanike õiguste objektiivselt põhjendamatut piirangut. ELTL artikli 18 esimese lõigu kohaselt on keelatud igasugune liidu kodanike diskrimineerimine kodakondsuse alusel. ELTL artikli 20 lõike 2 teise lause punkti a ja ELTL artikli 21 lõike 1 kohaselt on liidu kodanikel eelkõige õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide

territooriumil. Euroopa Kohtu hinnangul hõlmab liidu kodakondsusel põhinev liikumisvabadus piirangute keeldu. Liikmesriigi õigusakt, mis seab teatavad kodanikud ebasoodsamasse olukorda pelgalt seetõttu, et nad on kasutanud oma vabadust liikuda ja elada teises liikmesriigis, piirab igale liidu kodanikule ELTL artikli 21 lõikega 1 tagatud vabadusi (18. juuli 2006. aasta kohtuotsus *De Cuyper*, C-406/04, EU:C:2006:491, punkt 39 ja 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus *Martens*, C-359/13, EU:C:2015:118, punkt 25). Nimelt ei pääseks aluslepinguga liidu kodanike liikumisvabaduse valdkonnas kehtestatud võimalused täielikult mõjule, kui takistused, mis liikmesriigi kodaniku päritoluriigi õigusnormid on seadnud tema elamisele teises liikmesriigis ja mis karistavad teda selle eest, et ta on neid võimalusi kasutanud, võiksid liikmesriigi kodanikku ajendada nende võimaluste kasutamisest loobuma (26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus *Martens*, C-359/13, EU:C:2015:118, punkt 26).

- 33 Sellele kohtupraktikale tuginedes võib SGB IX § 101 lõike 1 esimese lause alusel abi andmata jätmist pidada liikumisvabaduse piiranguks. See säte asetab kaebaja kui Saksa kodaniku ebasoodsamasse olukorda pelgalt seetõttu, et ta on otsustanud Belgiasse elama asuda või seal harilikku viibimiskohta omada ning seega kasutanud oma vabadust liikuda. Sellega seoses võiks käesoleva kohtuasja suhtes kohaldada Euroopa Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsuses A (abi puudega inimesele), C-679/16, EU:C:2018:601 esitatud kaalutlusi. Vaidlus puudutas puudest tingitud isikliku abistaja teenuse osutamist Soome kui päritoluriigi poolt kõrgkooliõpinguteks Eestis. Euroopa Kohus leidis, et kui liikmesriik näeb ette korra, mis võimaldab saada toetust kõrgkooliõpinguteks liikmesriigis või sellest väljapool, peab ta jälgima ka seda, et nimetatud toetuse andmise tingimused ei piiraks põhjendamatult ELTL artikli 21 lõikes 1 sätestatud õigust (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (abi puudega inimesele), C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 59). Nende kaalutluste kohaldamist käesoleva juhtumi puhul võib toetada asjaolu, et Euroopa Kohus rõhutab – viidates oma varasemale kohtupraktikale –, et liidu kodaniku staatus on liikmesriikide kodanike põhistaatus, mis teeb võimalikuks selle, et samas olukorras olevaid liikmesriigi kodanikke koheldakse aluslepingu esemelisse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades seaduse ees võrdselt, sõltumata nende kodakondsusest, ilma et see piiraks selles osas sõnaselgelt ette nähtud erandite kohaldamist (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus A (abi puudega inimesele), C-679/16, EU:C:2018:601, punkt 56; vt seoses hariduse valdkonnaga ka 11. juuli 2002. aasta kohtuotsus *D'Hoop*, C-224/98, EU:C:2002:432, punkt 25 jj).
- 34 Liikumisvabaduse piirang on liidu õiguse seisukohalt õigustatud üksnes juhul, kui see põhineb objektiivsetel, asjaomaste isikute kodakondsusest sõltumatutel üldise huviga seotud kaalutlustel ja on proportsionaalne riigisisese õigusega taotletava legitiimse eesmärgi suhtes (18. juuli 2006. aasta kohtuotsus *De Cuyper*, C-406/04, EU:C:2006:491, punkt 40).